

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd
Uppteckningsår: 1939 Född år i Väckelsång

Uppteckningen rör

Julgranen	s.	1.
Konstgjort julkräd	"	8.
Julkronor, äppelstakar m.m.	"	11.

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Väckelsång
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd, Väckelsång
Berättat av:
Född år 1894 i Boaryd Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1.

Julgranen

I Väckelsånga socken började man använda julgran omkring år 1890, möjligen några år innan.

I upptecknarens hem i Boaryds by hade man julgran på 1890-talet. Den första julgran upptecknaren själv minnes var vid fyra års ålder år 1898, men gran hade använts några jular förut.

Julgranen skulle vara särskilt välvald, med rak stam och grenarna välordnade. Granen borde ej vara för låg, utan det skulle vara gott mellanrum

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av:
Uppteckningsår: 1939 Född år 1894 i Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

emellan grenningarna på den. Den skulle ej vara sotigt utseende utan vara vackert ljusgrön, och med "finledda" ej för grova "gråe" (bark).

Grenarna borde ej vara för "slonkena" (slaka), de borde peka något uppåt för att lättare bära upp byrden av äpplen, ljus och prydnader. Man brukade vanligen utse julgran på sommaren.

Den huggdes sedan någon före julafton. För själv huggde granen åt barnen, men dessa kunde själva utse den. Man köpte ej gran utan huggde var och en på sina ägor. Hos fattiga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Talman Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1939 Född år 1894 Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

och i torparehem var julgranen ej vanlig på 1800-talet. Julgranen "skåfles på" träfoten och sattes in i stugan på julaftons förmiddag. Här med hjälp av barnen började så kläda den.

Julgransfoten hade formen av ett kors och var tilltagen rätt stor. Den var aldrig målad, men ibland kunde man kläda över den med kulört "pappiä" (papper).

De första julgransprydnaderna voro tillverkade hemma. Av kulört papper klippte man girlanger, som skulle nå från toppen ner till golvet. Var ej papparet långt nog, så sydde man ihop

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Väckelsång
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Fabian Carlsson
Adress: Boaryd, Väckelsång
Berättat av:
Född år 1894 Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

flera längder. Genom vickning av papperet kunde man klippa många olika mönster på girlangarna. Vackade långa papperremmar användes också som prydnad i granen. Ljus fanns att köpa. Dessa voro vanligen färgade parafinljus. Då hade man papperskonfekt. "Julgranskaramella" brukade man köpa hos handlanden Davidsson i Väckelsång. Fru Karolina Davidsson brukade tillverka både julgrans- och begravningskonfekt. Julgranskaramellerna voro av flera slag. En sort voro flata och med fransar eller lofsar i båda ändar samt ett gran

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland. Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av:
Uppteckningsår: 1939 Född år 1894 Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

märke påklistrad mitt på. En annan
sort voro flata men med endast en
frans. En tredje sort voro runda och
med fransur i båda ändar. Runt om
dessa hade virats en remsa, vanligen
färsedd med en vees. Då hade man
kulörta sockerstuntlar, med en in-
gjuten pappstofs i överändan.
Men det förnämsta i julgranen voro
äpplena. Det var ej någon julgran,
om det ej fanns äpplen i den. Hade
man "röa ä granna" äpplen att hänga i
granen, då var det riktigt bra.
Någon julstjärna i toppen av granen

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Tabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1939 Född år 1894 Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

Känner man ej till.

Ljushållare hade man av ståltråd.
Om en tråpinne snoddas ståltråden
så det blev en ljuspipa. Då böjdes
tråden nedåt 2 cm. och därefter åter
upprätt till ljuspipan och så neråt igen.
Detta blev både botten i ljuspipan
och klämmare om grankvisten.

Ståltråden neråt var omkring 1 decm.
och avslutades med en krok, vari man
hängde en karamell eller ett äpple.
Dessa ljushållare voro mycket praktiska,
ly ljusen höllas alltid upprätta.

Köpta prydnader för julgranen började

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av:
Uppteckningsår: 1939 Född år 1894 Boaryd Väckelsång.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

man ej använda förr än på 1900-talet.
Det första man köpte var "gull" (glitter).
Sen blev det stjärnor, solar, glasbollar
och glittergirlander m. m. Bomull som
snö började man lägga på grenarna.
Man klippte också till hjärtformiga
papperskorgar. Numera ser nästan alla
julgränar lika ut, alla med köpegrann-
låt och knappast något hemmagjort.

Man förvarade alltid det som hörde
till julgranen år från år i en bestämd
låda. På har det varit i upptecknarens hem.
De första gamla trasiga pappersgirlander-
na från 1800-talet har därför kunnat

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1939 Född år 1894 i Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—Teckningarrörande julgran och julträd.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av:
Uppteckningsår: 1839 Född år 1894 i Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

plöckas fram och avritas.

Julgransplundring har ej varit vanlig. Men "dansat ut julen" har man brukat göra omkring julgranen.

Efter Tjugonde dag knut äkte granen ut på vedkassen, där den fick ligga och torka.

Konstgjort julträd.

Innan man började med att hava julgran, på 1880- och 1870-talet och kanske ännu längre tillbaka, hade man ett konstgjort julträd på julbordet. Detta "julaträ", som det kallades, var omkring 45 cm högt. Det var

Skriv endast på denna sida!

5776

ACC. N:R: _____

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Fabian Carlsson*
 Härad: *Konga* Adress: *Boaryd Väckelsång*
 Socken: *Väckelsång* Berättat av: _____
 Uppteckningsår: *1939* Född år *1894* i *Boaryd Väckelsång*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

Killuckkat av trä, stälträd, bark och papper. Toten var en liten nästan fyrkantig brädlapp, ungefär 10 cm i diam. Den var klädd med grönt papper. Övanpå toten låg en sticka, som väl skulle tjänstgöra som skaft eller handtag, när man ville flytta på trädet. Det som skulle vara trädets stam liknade ej alls en trädets stam. Den var fyrkantig och indelad i många fält, vilka voro klädda med papper i omväxlande färger. Från denna stam utgingo grenar av stälträd överklädda med gransat papper. Runt om trädet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Väckelsång
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd, Väckelsång
Berättat av:
Född år 1894 i Boaryd, Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

och fästade vid de nedersta grenarna
voro en eller möjligen två ringar eller
kransar. Även dessa voro klädda med
gransat papper och med pappersblommor.
På fanns där även nerhängande kransar.
Toppen av krådet bestod av flera bukett-
er pappersblommor i flera färger.
Ifrån stammen utgingo särskilda
grenar, varpå små fåglar suto.
Dessa fåglar voro skurna i bark och
väl överklädda med "fjäder" av papper
i lysande färger.

Detta julkråd har säkerligen varit en betydelsefull granulät i fördomdags julstuga.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd
Uppteckningsår: 1939 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11.

Julkronor, äppelstakar m. m.

I äldre tid, före julgranens införande, har man haft julkronor med ljus. Det fanns olika slags julkronor.

Den vanligaste var gjord av trä och ståltråd, vilket var överklätt med färgat papper alldeles som jultrådet. På har man även haft en sorts kronor, som varit hopbundna av halm.

De troligen yngsta kronarna voro av enbart ståltråd och med mängder av små bleckbitar som prydnad.

Uppe i taket över julbordet fästades en stor drällduk, som räckte tvärs över

ACC. N:R.

5776

Landskap: Småland

Härad: Konga

Socken: Väckelsång

Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år

Fabian Karlsson

Boaryd, Väckelsång

De äldsta i Boaryd

Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

hela stugan. Dribba kallades "penna opp julen". I kanterna och hörnen av lakduken fästades pappersblommor. Och mitt under duken över julbordet hängde julkronan.

Utom julträdet har man som prydnad på julbordet haft "äppelstaka". Dessa voro av trä och liknade nästan ljusstakar, men de voro försedda med långa, vassa spisar, på vilka juleäpplen spetsades upp.

Vid jul skulle man hava "tre klynge-ljus på bordet. I fönstren sattes ljus. Mot fönsterposten i mitten ställdes

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd
Uppteckningsår: 1939 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

på slutet ett ljus på vardera sidan.
Dessa ljus tändes rej. De skulle stå
skådeljus, så att man utifrån kunde
se "att lå va jul i stuan".

"Julagubba", d. v. s. vetebrod bakade
i form av människor eller djur,
började användas omkring år 1890.
Det var barnen som skulle äta dessa
bröd. De vanligaste julagubbarna
voro: "Julabock", "julakåst", "gubbe",
"kåring" eller ett par "gubbe å kåring"
ihop. De bakades av vetedeg, knappar
och ögon voro av pepparkorn. Julgubbar-
na ställdes framme på byrå eller som

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

5276

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd
Uppteckningsår: 1939 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

prydnad i fönster. Julgubbarna fick
ej åtas upp förr än efter "Ljumnatt",
ibland gömdes de ännu längre.

"Gulsnar" vid dörrarna har aldrig
brukats i Väckelsång eller angränsan-
de socknar i Konga härad.

Att sätta upp renar vid dörrarna
är här en begravningsred, som ännu
allmänt brukas. Renar vid dörrarna
visar att någon är död, att det är
sorg i det huset.

Den finhackat snöis har man haft
utstrött på golvet i en gammal-
lags julstuga.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

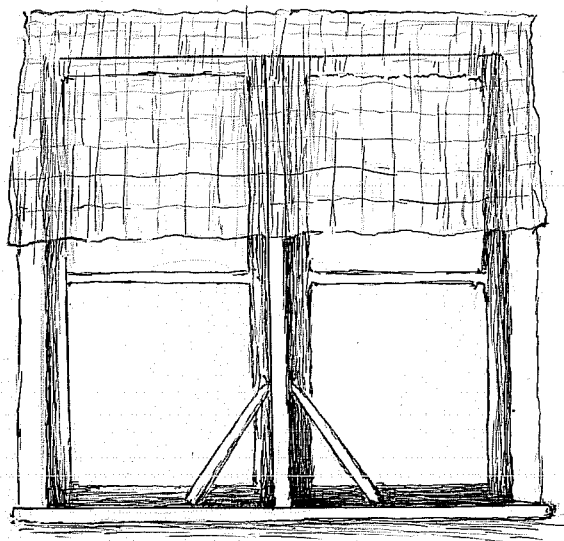
Berättat av:

Uppteckningsår: 1939

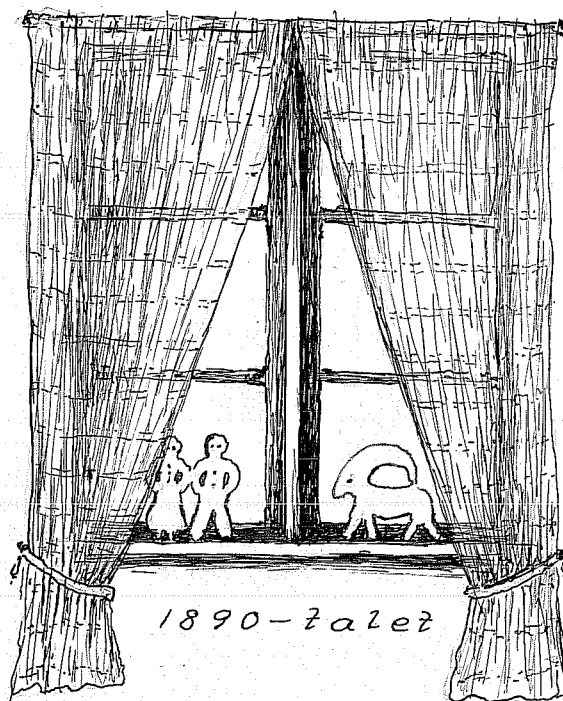
Född år 1894 i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

1870- och 1880-talen

1890-talet

Julprydda fönster

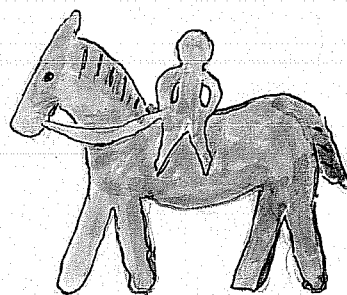
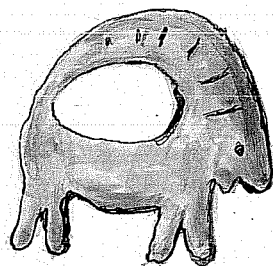
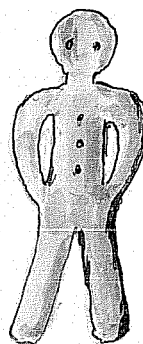
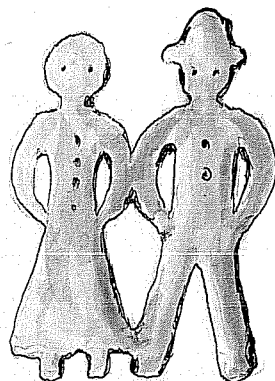
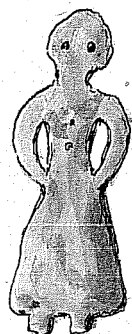
Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5776

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: _____
 Uppteckningsår: _____ Född år 1894 i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

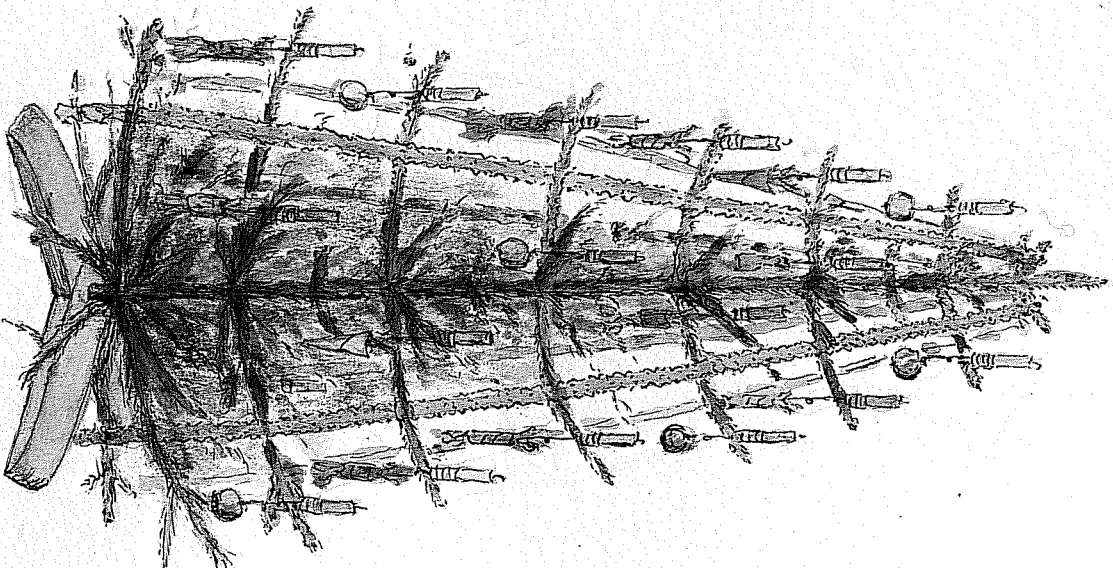
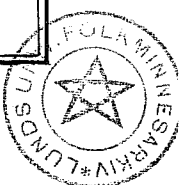
16.

Olika typer "julagubba".

Skriv endast på denna sida!

M: 5776:17

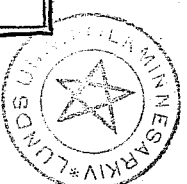
(Omkring år 1900.)

F.K. 1939.

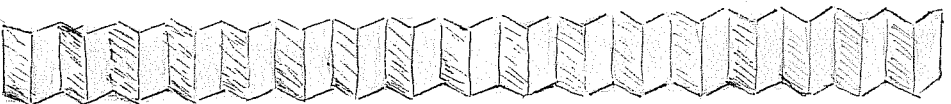
Julgran

från Väckelsångs socken,
Konga härad, Småland.

M: 5716:18

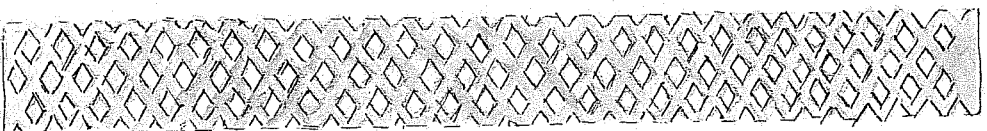
5 cm.

7 cm.

8 cm.

4 cm.

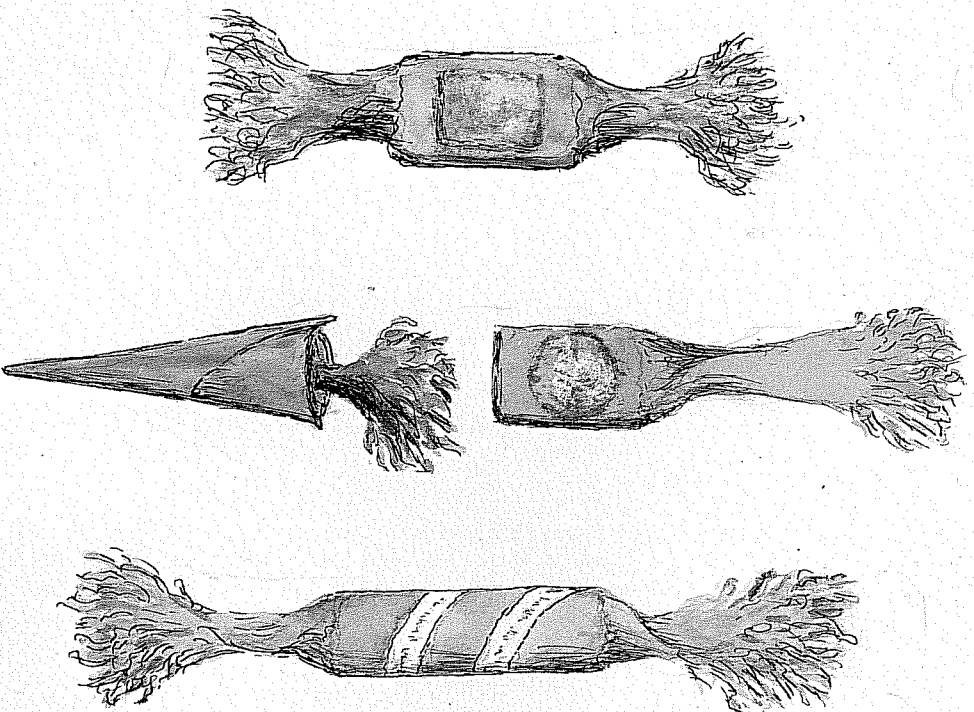
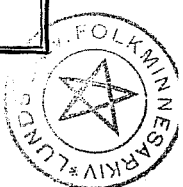
Pappersgirlander från 1890-talet

F.K. 1939.

Gammal julgransprydnad.

från Väckelsångs socken,
Konga härad, Småland.

M: 5776:19

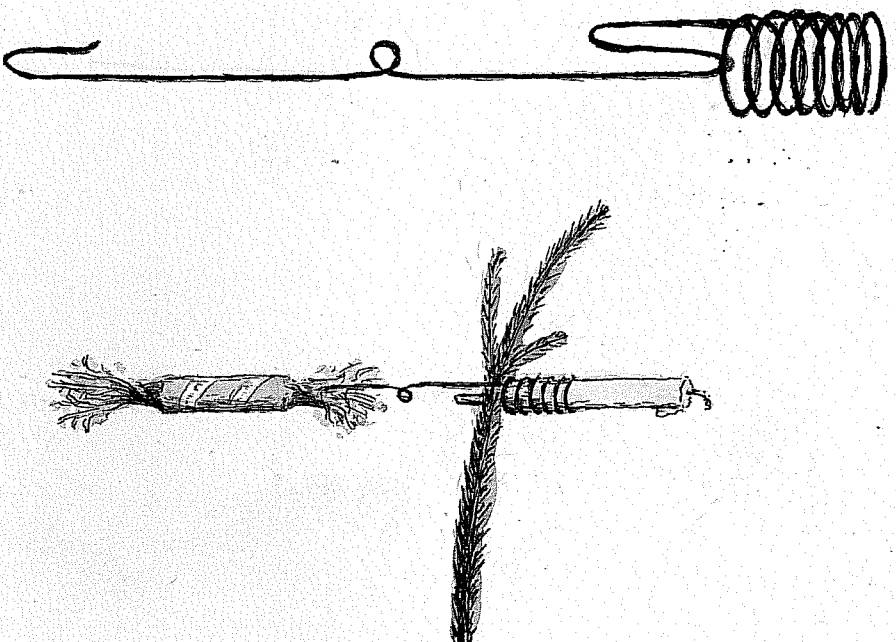
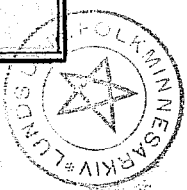
(Omkring år 1900)

F.K. 1939.

Julgranskonfekt

från Väckelsångs socken,
Konga härad, Småland.

M: 5776: 20

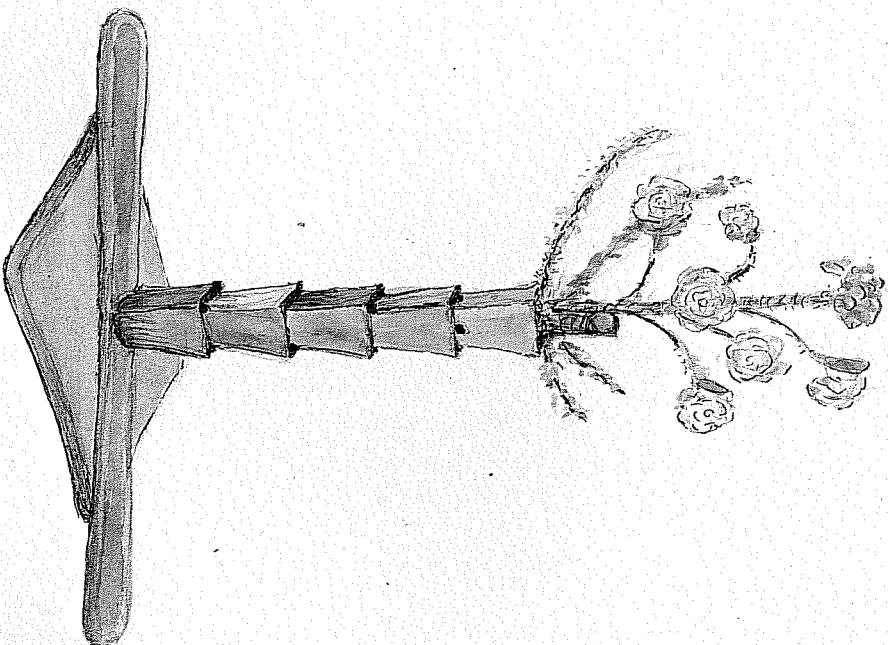
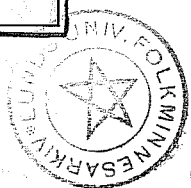

F.K. 1939.

Ljushållare till julgran

från Väckelsångs socken,
Konga härad, Småland.

M: 5776:21

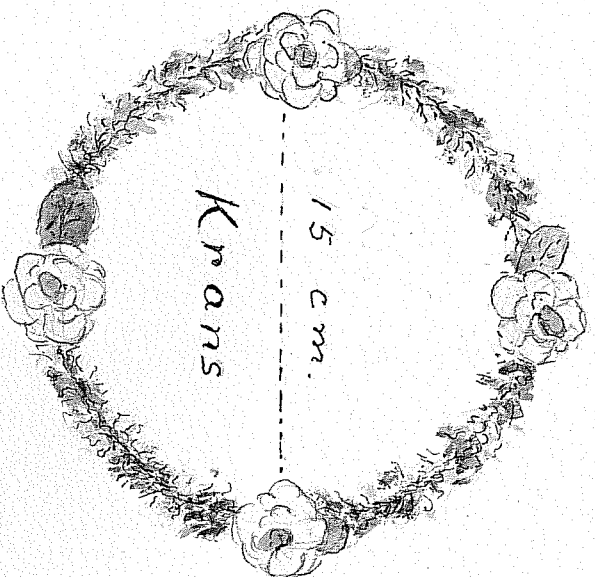
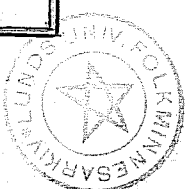

Fragment av julträd
(1870- och 1880-talen)

F.H. 1939.

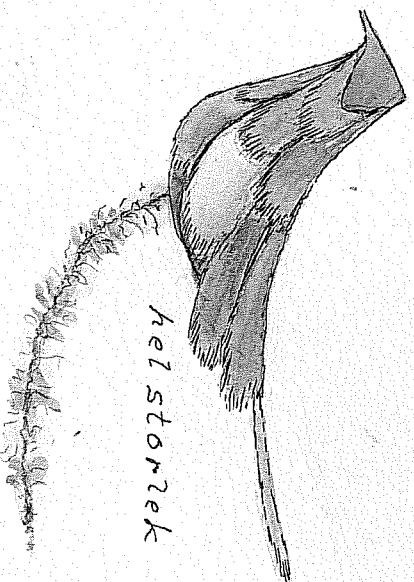
Gammal julpyrdnad
från Väckelsångs socken
Konga härad, Småland.

M: 5776: 22

15 cm.

Krans

hel storek

Fågel av bark

F.K. 1939.

Delar av julträd

från Väckelsångs socken
Konga härad, Småland.